

Innovative Educational Technology for Personal Development through Art Creative Activities
Иновативни педагогически технологии за личностно развитие чрез художественотворчески дейности

МУЛТИМЕДИЙНАТА ПРЕЗЕНТАЦИЯ НА ЛИТЕРАТУРЕН УРОК КАТО СПОСОБ ЗА МОТИВАЦИЯ И РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИКА

Запрян Козлуджов

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме. В статията се анализират три взаимоотношени и взаимосвързани понятия през призмата на литературното обучение – иновативни педагогически технологии, личностно развитие и творческа дейност. Трите фактора се определят като важен комплексен определител на съвременния обучителен процес.

Keywords: educational technologies, activity approach, personal development, educational process

Настоящата работа се опитва да анализира през призмата на литературното обучение три взаимоотношени и взаимосвързани понятия – иновативни педагогически технологии, личностно развитие и творческа дейност. Тези три фактора все по-осезаемо се превръщат във важен комплексен определител на съвременния обучителен процес.

Етимологията на понятието „технология“ е достатъчно показателна. То съчетава старогръцките думи (tehne) и (logos) – умение, майсторство и знание – буквалното значение, за което рядко си даваме сметка, когато употребяваме понятието, е „знания за прилагането на определени, специфични умения“. Знанията и усвояването на новите умения, необходими за осъществяването на един съвременен обучителен процес, се превръщат в решаващ фактор, определящ неговото качество и резултатност. Рязката и глобална промяна в техническите възможности за създаване, предаване, управление и съхраняване на информация през последните десетилетия на миналия и началото на настоящия век променят и образователната среда. Иновативните педагогически технологии всъщност са опит за адекватен отговор на променените обстоятелства и свързаните с тях образователни субекти. Обикновено анализите на педагогическите технологии включват:

– методически аспект, свързан с целите, съдържанието и методите на преподаване, през които се осмисля целият обучителен процес;

– дескриптивен аспект, който описва последователността от дейности и свързаните с тях средства за постигане на желания резултат;

– дейностен аспект, свързан с практическото изпълнение на описаните по-горе конкретни стъпки в обучителния процес.

Другите две понятия, които споменахме в началото – „личностно развитие“ и „творческа дейност“, са здраво взаимосвързани и взаимообусловени. Ролята на иновативните педагогически технологии е да стимулират процесите, които влияят на горното взаимодействие и като цяло на положителната резултатност на обучителния процес. Дейностният подход има пряко отношение към мотивацията на обучаемите. Стремителното му развитие в психологическата наука от началните десетилетия на миналия век не е случаен факт. Той доказва своята продуктивност, защото осмисля по нов начин взаимодействията между субекта, света, средствата за позитивна промяна на света и психическите процеси, мотивиращи търсената промяна. Взаимовръзката между процесите на „интериоризация“ и „екстериоризация“, при което субектът активно и мотивирано променя света, придобивайки нов познавателен и социален опит, пряко влияе върху собственото му личностно развитие.

В последно време дейностният подход в обучението се реализира като „дейностнокомуникативен“. При него процесът на комуникация е не просто средство за разбираемо предаване на информация, а тип дейност, която придава смисъл, осмисля не само информацията, но и самата себе си. Така тя придава нов смисъл и на самия обучителен процес, който се ориентира не толкова към запаметяването на знания, а по-скоро към създаването и развитието на умения и компетентности на базата на вече усвоените знания.

Този подход ангажира целенасочено и пряко обучавания, като го натоварва с отговорност за изпълнението на осъзната задача. Точно тази съзнателно поета отговорност осмисля извършването на комуникативните дейности по реализацията на определено задание. Такъв тип дейности по своята същност са творчески и определят в голяма степен индивидуалното човешко личностно развитие. Развитието и изграждането на личността е пряко обвързано с осмислянето на вечните човешки ценности, които формират индивидуалния ни морален облик. Креативността на този процес в голяма степен се определя и от училищното литературно обучение. За да изпълни целите си в променените и непрекъснато променящи се обстоятелства, то също наложително трябва да промени методическия си образователен облик. Тази промяна е обективно наложена и от специфичните потребности на съвременното поколение, което е „генно“ обременено, закърмено със съвременните информационни и комуникационни технологии, които определят динамичното развитие на всички процеси в съвременното информационно общество. В училище постепенно, но закономерно навлиза образователният конструктивизъм, чийто продукт са и новите електронни образователни тех-

нологии (в текста ще употребяваме синонимно понятието образователни и педагогически технологии). Ролята им е да провокират интереса на обучаваните, допълнително да ги мотивират, като ги превърнат в активни участници в процеса на обучение. Така самата им дейност придава смисъл на процеса и води до максимално адекватно постигане на целите на обучението по литература – развитие на личностните качества и осмисляне на вечните битийни ценности, определящи смисъла на човешкия живот.

Практически неизчерпаемият информационен ресурс на интернет пространството и информационно-комуникационните технологии (ИКТ) дават нови методически възможности за прилагане на дейностнокомуникативния подход и стимулиране на познавателната активност на обучаваните. Една от навлизащите и все по-често прилагани практики в обучителния процес е индивидуалното или екипното възлагане на изработване на компютърна (мултимедийна) презентация на литературен урок (най-често уводен) от учебното съдържание на урочната единица за съответния клас. Подобни практики успешно се реализират и прилагат например от цял учителски екип на Професионалната гимназия по електротехника и електроника в Пловдив¹). Тези уроци развиват уменията на учениците целенасочено да търсят и подбират необходимата информация от специализираните сайтове в глобалната мрежа, като същевременно я организират и филтрират, използвайки активно и извънлитературните си компетентности. Те развиват и формират творческите си възможности при изготвянето на презентацията, учат се на екипна работа и в крайна сметка представят и защитават свой собствен продукт. Така те се превръщат в дейни участници в самия образователен процес – в негови активни субекти, а не в пасивни обекти²). Иновативните предимства и възможности на електронните образователни технологии са синтетично предствени от К. Василева по следния начин: „Използването на ИКТ и интернет в съчетание с иновативните преподавателски подходи модернизират обучителния процес по български език и литература и дава възможност на учениците:

- да повишат и развият мотивацията си за учене посредством естествения интерес към компютърните технологии;
- да използват огромна база от информационни ресурси;
- да създадат благоприятна среда за усвояване и развиване на умения за извличане, редуциране и систематизиране на информация по конкретен литературен проблем;
- да имат възможност за избор по отношение на параметрите на обучителния процес като време, място, скорост на обучение и източници на информация;
- да се обучават както локално, така и глобално, като не са зависими от времето и мястото;

- да развиват умения за работа в екип като членове на единна обучителна електронна общност;
- да персонализират процеса на усвояване на учебния материал по български език и литература в зависимост от личните си обучителни специфики;
- да поемат лична отговорност за своето обучение;
- да „отключат“ и развият творческия си потенциал и да го насочат в практически приложима посока⁽²⁾.

Обучението, което използва интерактивните електронни методи като нов тип образователна технология, стимулира творческата активност и мотивация на обучаваните и повишава ефективността на самия обучителен процес. Ще се опитаме да онагледим възможностите на образователните ИК технологии чрез резюмиращо представяне на примерна разработка на урочна единица върху фейлетонния цикъл на Алеко Константинов „Разни хора, разни идеали“. Изучаването на фейлетоните на Алеко Константинов е предвидено в учебната програма за XI клас на СОУ. Възможна тема: „Времето, героите, идеалите и стойностите на човешкия морал във фейлетонния цикъл на Алеко Константинов“.

Целта е учениците първо да се запознаят с живота и личността на автора и ролята му в българския литературен и социокултурен процес в последното десетилетие на XIX век и втората важна цел е те аналитично да осмислят и обвържат въз основа на конкретния литературен материал четирите понятия от темата, като потърсят проекциите им в актуалния обществен живот.

Задачата е да се изготви екипна мултимедийна презентация на урока, която да мотивира учениците, като им даде възможност за изява чрез използване на ИК технологиите.

Структурата на презентацията трябва да включва задължително следните основни групи слайдове:

– *I-ва група* – няколко слайда, които представят личността на автора и времевия (обществен, политически и културен) контекст, в който живее и твори. Времето на първоначално натрупване на капитал в новата българска държава и формирането на основните социални прослойки в нея.

– *II-ра група* – слайдове, които представят четирите конкретни произведения от цикъла с възможност чрез Powerpoint да се визуализират фотокопия на първите оригинални издания на фейлетоните във вестник „Знаме“⁽³⁾, както и намереният и излязъл след смъртта на Алеко IV фейлетон – в. „Знаме“⁽⁴⁾.

Желателно е тук да намери място и еднозначната оценка, дадена на цикъла от П. Славейков – най-добронамерения и същевременно най-строг и критичен Алеков съдник. Тя може да бъде намерена в увода към първото издание на съчиненията на Алеко от 1901 година. „В цикъла – пише той – са рязко очертани в профил и анфас образите на типичните представители на нашата епоха... сигурната ръка на писателя е нарисувала такива живи типове на

съвременния живот, каквито напусто ще дирите в произведенията на други досегашни писатели... И от страна на езика те са взети като цяло едва ли не едни от неговите най-внимателно и хубаво написани неща.“

– *III-та група* – слайдове, които онагледяват по подходящ начин типажите на всеки от 4-те фейлетона – човешките страсти и „идеали“, които те олицетворяват. Възможен пример в това отношение може да бъде много кратката и стегната, но въздействаща PowerPoint⁵). Към тази група могат да бъдат добавени и провокативни въпроси, свързани с проекциите на тези типажии в съвремението ни.

– *IV-та група* – слайдове, които включват аудиовизуално представяне на един от фейлетоните (интернет дава възможност за избор – например качените в YouTube изпълнения на Богдан Дуков).

Самото изпълнение трябва да насочи вниманието към речевата специфика на творбите и особеното префункционализиране на самия разказвачески акт. В речевата дейност на героите акцентът се измества от собствено осведомителното значение на речта към формата, в която тя е изпълнена. Говоренето придобива стойността на ценностноцеленасочен похват. Чрез стиловите особености на разказа се изгражда специфична комуникативна ситуация и се провокира определен тип възприемателска нагласа. Само в словото и чрез словото героите се самоизграждат като характерни типажии. Слайдът показва как в речевото поведение на героя се оглежда и проявява собственото му самосъзнание и ценностна система. Как в целенасоченото боравене с неговата реч и в организацията ѝ е имплицирана диаметрално противоположната иронично-саркастична позиция на автора. Словото „полифонично“ съвместява и противопоставя две оценъчни гледни точки.

– *V-та група* – включва един до два слайда, които отправят към основните източници на информация, и подходящ финал на презентацията, представящ нейните автори.

Реализацията на предложената примерна структура на мултимедийна презентация на литературна урочна единица дава възможност за личностна творческа изява на създателите ѝ. Тя активира и развива умения за целенасочено използване на възможностите на глобалната мрежа и творческо прилагане на ИК технологиите в учебния процес. Наред с това развива умения за цялостно графично оформяне на презентацията и осмисляне на информацията, която носи всеки слайд. Усъвършенстват се и уменията за адекватно и реторически осмислено устно представяне на съпровождащи текстове.

В заключение можем да кажем, че ИК технологиите чрез подходяща екстраполация могат да бъдат превърнати в иновативни образователни технологии, които правят обучаваните активни субекти на учебния процес. А самото обучение постига по нов, отговорен на променените обстоятелства и аудитория, начин целите си и осмисля собствената си възпитателна и познавателна стойност.

БЕЛЕЖКИ

1. Съответните методически разработки са представени в сборника „Български език и литература и е-обучение“, Пловдив 2014, ISBN978-954-8852-47-0.
2. Петрова, М. За възможностите на глобалната мрежа, ИКТ и работата в екип при изучаване на автор и творба в обучението по литература в X клас, в сб. Български език и литература и е-обучение, както и разработките на М.Петрова, Н.Минкова, К.Василева в цит. сборник.
3. Вестник „Знаме“. – бр. 73,74,79 от 15.01., 18.01, 05.02 ,1887 г.
4. В. „Знаме“, бр.13 от 19 април 1887 година.
5. Презентация на Йоана Михайлова (<https://prezi.com/buya1exu3vbh/presentation>).

MULTIMEDIA PRESENTATION OF A LITERATURE LESSON AS A WAY OF MOTIVATION AND DEVELOPMENT FOR STUDENTS

Abstract. The work analyses three interrelated notions through the prism of literature education – innovative educational technologies, personal development and creativity. Their role and significance is highlighted as an important complex determiner of modern educational process. The potential of educational ICT are visualized through multimedia development of a single lesson from the curriculum for general education secondary school, grade XI.

It is asserted that ICT, through appropriate extrapolation, are transformed into innovative educational technologies, which turn students into active actors of the educational process. Education itself attains its goals in a new way and updates its own disciplinary and cognitive value.

✉ **Prof. Dr. Zapryan Kozludzhov**
Plovdiv University „Paisii Hilendarski“
Plovdiv, Bulgaria
E-mail: rector@uni-plovdiv.bg